

Sygn. akt WA 14/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Dołhy (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Przemysław Kalinowski

SSN Włodzimierz Wróbel

Protokolant : Anna Krawiec

przy udziale prokuratora Naczelnej Prokuratury Wojskowej płk. Anny Czapigo
w sprawie G. C. oskarżonego z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k.(trzykrotnie),
art. 199 § 1 k.k., po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na rozprawie
w dniu 15 października 2015 r., apelacji, wniesionych w stosunku do oskarżonego
płk rez. G. C. przez obrońcę oraz przez prokuratora od wyroku Wojskowego Sądu
Okręgowego w W.z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt So .../11,

1. uchyla zaskarżony wyrok w części uniewinniającej oskarżonego od zarzutu popełnienia czynu opisanego w pkt. 1 oskarżenia (pkt I wyroku) i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 1 pkt 3 k.k. i art. 102 k.k., postępowanie karne w tym zakresie umarza, a kosztami procesu w tej części obciąża Skarb Państwa;

2. w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymuje w mocy;

3. zasądza od oskarżonego na rzecz Skarbu Państwa koszty sądowe za postępowanie odwoławcze, w tym 620 (sześćset dwadzieścia) zł tytułem opłaty.

UZASADNIENIE

Pułkownik rez. G. C. oskarżony został o to, że:

1. W okresie sierpień – wrzesień 2000 r. daty dokładnie nieustalonej, około godz. 15.00 pełniąc funkcję Komendanta Wojskowego Szpitala w P., wezwał do swojego gabinetu pielęgniarkę B.S., a następnie przemocą, polegającą na zdzieraniu odzieży oraz przytrzymywaniu rąk i rozchylaniu jej nóg, usiłował ją doprowadzić do obcowania płciowego, lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na opór pokrzywdzonej, tj. popełnienie przestępstwa określonego w art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k.

2. W marcu 2001 r. daty dokładnie nieustalonej, pełniąc funkcję Komendanta Wojskowego Szpitala w P., w swoim mieszkaniu przy ul. L. przemocą, polegającą na zdzieraniu odzieży oraz przytrzymywaniu za ręce i biodra, usiłował doprowadzić pielęgniarkę J. K. do obcowania płciowego, lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na opór pokrzywdzonej, tj. popełnienie przestępstwa określonego w art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k.

3. W lipcu 2001 r. daty dokładnie nieustalonej, pełniąc funkcję Komendanta Wojskowego Szpitala w P., wezwał do swojego gabinetu pielęgniarkę J. K., a następnie przemocą, polegającą na przytrzymywaniu rąk usiłował doprowadzić ją do obcowania płciowego, lecz zamierzonego celu nie osiągnął z uwagi na opór pokrzywdzonej, tj. popełnienie przestępstwa określonego w art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k.

4. W listopadzie 2001 r., daty dokładnie nieustalonej, pełniąc funkcję doradcy ds. kadrowych Komendanta Wojskowego Szpitala w P., podczas wizyty w godzinach wieczornych w miejscu czasowego zamieszkania A. J. przy ul. G. w P., wykorzystując stosunek zależności doprowadził ją do poddania się innej czynności seksualnej w ten sposób, iż dotykał jej piersi, tj. popełnienie przestępstwa określonego w art. 199 § 1 k.k.

Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. akt So .../11 oskarżony:

- I. został uniewinniony od czynu opisanego w pkt. 1,
- II. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa polegającego na tym, że „nieustalonego dnia w marcu 2001 roku, pełniąc funkcję Komendanta Szpitala Wojskowego , po wezwaniu do swojego prywatnego gabinetu pielęgniarki J. K., przemocą polegającą na rozpinaniu odzieży, wbrew woli pokrzywdzonej oraz przytrzymywaniu jej za ręce i biodra, doprowadził pokrzywdzoną do innej czynności seksualnej, dotykając przez odzież jej piersi i pośladków”, tj. występkę określonego w art. 197 § 2 k.k.,
- III. został uznany za winnego popełnienia przestępstwa polegającego na tym, że „nieustalonego dnia w lipcu 2001 roku w P. pełniąc funkcję Komendanta Szpitala Wojskowego , po wezwaniu do swojego gabinetu służbowego pielęgniarki J. K., przemocą polegającą na przytrzymywaniu jej ręk, doprowadził pokrzywdzoną do poddania się innej czynności seksualnej, dotykając przez odzież jej piersi i pośladków”, tj. występkę określonego w art. 197 § 2 k. k.,
- IV. za czyny opisane w pkt. II i III na podstawie art. 197 § 2 k.k. przy zastosowaniu art. 91 k.k. Sąd wymierzył karę 6 miesięcy pozbawienia wolności, której wykonanie warunkowo zawiesił na okres próby 2 lat,
- V. na podstawie art. 71 § 1 k.k. w zw. z art. 33 § 1 i 3 k.k. orzekł grzywnę w wysokości 50 stawek dziennych, każda po 100 zł.,
- VI. umorzono postępowanie o czyn opisany w pkt. 4, z uwagi na przedawnienie karalności (art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k.).

Apelacje od tego orzeczenia wnieśli: prokurator w części uniewinniającej oskarżonego i obrońca odnośnie czynów, za które płk rez. G. C. został skazany.

Prokurator zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1. obrazę przepisów postępowania, mającą wpływ na treść orzeczenia, a to art. 442 § 1 k.p.k., poprzez rozpoznanie sprawy poza granicami, w jakich nastąpiło przekazanie, a wyrażające się brakiem oceny ze strony Sądu I instancji, czy zachowanie oskarżonego, od którego został uniewinniony, wyczerpało dyspozycję art. 197 § 2 k.k.,
2. błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę orzeczenia, mający wpływ na jego treść, polegający na przyjęciu, z pominięciem zasad prawidłowego rozumowania oraz wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego, iż w zeznaniach

pokrzywdzonej – B. S. – znalazły się elementy poddające w wątpliwość zaistnienie opisanego przez nią zdarzenia, co skutkowało niezasadnym uniewinnieniem oskarżonego od wskazanego wyżej czynu, podczas gdy prawidłowa analiza zebranego w sprawie materiału dowodowego, a w szczególności zeznań pokrzywdzonej, prowadzi do wniosku, iż oskarżony dopuścił się zarzucanego mu przestępstwa. Podnosząc powyższe zarzuty wniósł o uchylenie orzeczenia w części uniewinniającej i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania przez Wojskowy Sąd Okręgowy w W.

Obrońca oskarżonego zarzucił wyrokowi:

- I. brak skargi uprawnionego oskarżyciela (art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 i art. 16 k.p.k.) wobec niedopuszczalnego interpretowania oświadczenia złożonego przez pokrzywdzoną J. K. podczas przesłuchania w charakterze świadka w dniu 13 września 2004 roku i dokonania z naruszeniem zasady skargowości interpretacji oświadczenia cofającego wniosek złożony do protokołu;
- II. obrazę przepisów art. 398 k.p.k. przez nieuprzedzenie oskarżonego o możliwości zasadniczej zmiany opisu czynu zarzucanego i przypisanie czynu nie tylko zakwalifikowanego z innego przepisu Kodeksu karnego ale przy zasadniczej zmianie opisu zachowania oskarżonego w odniesieniu do obydwu czynów;
- III. obrazę przepisów prawa materialnego przez błędną i niedopuszczalną jego wykładnię zarówno w odniesieniu do przesłanki „przemocy” określonej w art. 197 § 1 k.k. jak i w odniesieniu do przesłanki „poddania się” i uznanie, że w przypisanym czynie można mówić o spełnieniu przesłanek z art. 197 § 2 k.k.;
- IV. obrazę przepisów prawa procesowego art. 424 i 410 k.p.k. przez całkowite pominięcie treści zeznań św. J. K. na kolejnych rozprawach, w których jednoznacznie zakwestionowała możliwość stosowania w stosunku do niej przemocy i wyjaśniła, w jaki sposób odbierała zachowanie oskarżonego;
- V. obrazę przepisów prawa procesowego art. 12 k.p.k. (w związku z zarzutami opisanymi w pkt. I i II apelacji) przez uznanie, że oświadczenia J. K. składane w niniejszym postępowaniu bez stosownego pouczenia zgodnego z art. 16 k.p.k. mają charakter skutecznie złożonego wniosku zwłaszcza, że uzyskane były z naruszeniem art. 171 k.p.k.;

VI. błąd w ustaleniach faktycznych mający wpływ na ustalenia Sądu, a dotyczące przede wszystkim pominięcia materiału dowodowego przeczącego ustalonej tezie o nagannym zachowaniu oskarżonego oraz pominięciu dowodów potwierdzających rzeczywiste przyczyny wszczęcia postępowań karnych (art. 410 k.p.k.).

W konkluzji skarżący wniósł:

- o uchylenie orzeczenia w trybie art. 439 § 1 pkt 9 w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. i umorzenie postępowania, ewentualnie o:
- zmianę zaskarżonego orzeczenia i uniewinnienie oskarżonego, bądź o:
- uchylenie wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa wyrokiem z dnia 2 września 2014 r., sygn. akt WA 24/14, uchylił zaskarżony wyrok w części dotyczącej skazania za przestępstwa określone w art. 197 § 2 k.k. (czyn II i III wyroku) i na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k., umorzył postępowanie, a w pozostałym zakresie utrzymał go w mocy.

Wyrok ten zaskarżył kasacją na niekorzyść oskarżonego Naczelny Prokurator Wojskowy.

Wyrokiem Sądu Najwyższego – Izba Wojskowa z dnia 26 czerwca 2015 r., sygn. akt WK 2/15, uchylono zaskarżony wyrok i sprawę przekazano Sądowi Najwyższemu Izbie Wojskowej do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

1. Co do apelacji prokuratora.

Przypomnieć należy, że pierwszy zapadły w sprawie wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 21 czerwca 2006 r., sygn. akt So .../05, zaskarżony został na niekorzyść oskarżonego apelacjami prokuratora i pełnomocnika oskarżycielki posiłkowej B.S.. Zakres tego zaskarżenia wskazywał, w odniesieniu do czynów opisanych w pkt. 2, 5 i 6 oskarżenia, dotyczących pokrzywdzonych B.S. i J.K., na obrazę prawa materialnego – art. 197 § 2 k.k. Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia 18 lipca 2007 r., sygn. akt WA 28/07, uchylił wyrok w zaskarżonej części i sprawę przekazał Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania. W motywach wyroku Sąd odwoławczy określił granice w jakich

następuje przekazanie, a mianowicie w zakresie możliwości zakwalifikowania z art. 197 § 2 k.k., czynów z pkt. 2, 5 i 6.

Oczywiste jest zatem, że tak wskazane granice ponownego rozpoznania sprawy determinowały dalsze procedowanie.

Trzeci zapadły w sprawie wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 grudnia 2010 r., sygn. akt So .../10, zaskarżony zarówno przez obrońcę, jak i na niekorzyść przez prokuratora, wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 r., sygn. akt WA 16/11, uchylony został, m.in. w części dotyczącej czynów z pkt. 2, 5 i 6 i sprawę w tym zakresie przekazano do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji.

Sąd odwoławczy kolejny raz wskazał na konieczność rozważenia, czy powyższe czyny wyczerpują, czy też nie dyspozycję art. 197 § 2 k.k., odwołując się w tym zakresie do stanowiska wyrażonego w wyroku z dnia 18 lipca 2007 r. Mając na uwadze powyższe uwarunkowania, stwierdzić należy, że podniesiony w apelacji prokuratora zarzut obrazy art. 442 § 1 k.p.k. jest zasadny.

Uniewinniając oskarżonego od zarzutu popełnienia czynu z art. 13 § 1 k.k. w zw. z art. 197 § 1 k.k., Sąd pierwszej instancji przyjął w ramach ustaleń faktycznych, że oskarżony wypowiadał pogardliwe oceny swojej pracownicy, rozpinał jej fartuch i jednocześnie przytrzymywał pokrzywdzoną za rękę (s. 22 uzasadnienia), zaś w konkluzji stwierdził, iż „ustalając stan faktyczny sprawy, Sąd przyjął, że inkryminowana sytuacja...kończy się tym, kiedy, powołując się na swą trudną sytuację materialną i rodzinną, pokrzywdzona zaczęła prosić G. C., aby ten jej nie zwalniał oraz wstała z krzesła. Wtedy oskarżony do niej podszedł i zapytał „co możesz zrobić, żebyśmy zmienili swoją decyzję?”. Mówiąc to, rozpinał guziki fartucha stojącej naprzeciwko pokrzywdzonej. B. S. z kolei zapinała je oraz zaczęła krzyczeć, płakać i wybiegła z gabinetu” (s. 23 uzasadnienia). W uzasadnieniu zawarte jest też kuriozalne stwierdzenie, że „Sąd orzekając w zakresie niniejszego zarzutu nie uznał, że zarzucanego czynu nie popełniono, jak również nie ustalił, że czyn ten nie zawiera znamion przestępstwa (s. 22).

W świetle powyższych ustaleń i rozważań Sądu pierwszej instancji, za trafny uznać należy zarzut apelacji, iż Sąd ten, wbrew obowiązкови wynikającemu ze wskazań Sądu odwoławczego co do dalszego postępowania, nie rozważył

możliwości zakwalifikowania czynu oskarżonego z art. 197 § 2 k.k., co najmniej w jego formie stadialnej usiłowania. Stwierdzona obraza art. 442 § 1 k.p.k. miała oczywisty wpływ na treść orzeczenia, co pozwala na uwzględnienie apelacji w tym zakresie, bez konieczności rozważenia zasadności zarzutu z pkt. 2. Jednakże wydaniu orzeczenia następczego zgodnie z wnioskiem apelacji sprzeciwia się zaistnienie negatywnej przesłanki procesowej w postaci przedawnienia karalności. Możliwy do przypisania oskarżonemu czyn z art. 197 § 2 k.k. miał być popełniony w okresie sierpień – wrzesień 2000 r. W brzmieniu obowiązującym w dacie czynu przestępstwo z art. 197 § 2 k.k. było zagrożone karą pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5. Zgodnie z art. 101 § 1 pkt 3 k.k. karalność występku zagrożonego karą pozbawienia wolności przekraczającą 3 lata ustaje, jeżeli od czasu jego popełnienia upłynęło 10 lat. W myśl art. 102 k.k., w brzmieniu ustalonym przez ustawę z 20 lutego 2015 r. (Dz. U. z 2015 r., poz. 396) obowiązującym od 1 lipca 2015 r., termin ten ulega przedłużeniu o kolejne 5 lat, jeżeli w okresie o którym mowa w art. 101, wszczęto postępowanie przeciwko osobie.

W realiach sprawy karalność przestępstwa z art. 197 § 2 k.k. ustała z dniem 30 września 2015 r.

Mając powyższe na uwadze, należało uchylić zaskarżony wyrok w części uniewinniającej oskarżonego od zarzutu popełnienia czynu opisanego w punkcie 1 oskarżenia (pkt I wyroku) i na podstawie art. 17 § 1 pkt 6 k.p.k. w zw. z art. 101 § 1 pkt 3 k.k. i art. 102 k.k., postępowanie karne w tym zakresie umorzyć.

II. Co do apelacji obrońcy.

1. Zarzut obrazy art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. w zw. z art. 17 § 1 pkt 9 k.p.k. oraz ściśle z nim związany zarzut obrazy art. 398 k.p.k. (pkt I i II apelacji) w aktualnym stanie sprawy są bezprzedmiotowe.

Sąd Najwyższy, wyrokiem z dnia 26 czerwca 2015 r., sygn. WK 2/15, wydanym w następstwie rozpoznania kasacji na niekorzyść, wniesionej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego od wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 września 2014 r., sygn. WA 24/14, zmieniającego wyrok Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 22 stycznia 2014 r., sygn. So .../11, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Najwyższemu Izbie Wojskowej do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym. W motywach rozstrzygnięcia

jednoznacznie wskazano, że w realiach sprawy przypisane oskarżonemu czyny mieściły się w ramach aktu oskarżenia opisującego konkretne zdarzenie faktyczne, brak zatem podstaw do przyjęcia, że sąd w zaskarżonym wyroku wyszedł poza granice oskarżenia.

Wyrażone zapatrywanie prawne jest wiążące dla sądu orzekającego ponownie w postępowaniu odwoławczym.

2. Zarzut obrazy prawa materialnego jest niezasadny.

Poczynione przez Sąd pierwszej instancji ustalenia faktyczne jednoznacznie wskazują, że oskarżony w czasie obu zdarzeń z udziałem J.K. stosował wobec niej takie same oddziaływania środkami fizycznymi wbrew jej woli (przytrzymywanie rąk, biodra, rozpinanie odzieży), które wyczerpują znamiona przemocy w rozumieniu art. 197 k.k. Nie budzi również żadnych zastrzeżeń ustalenie, że pokrzywdzona została doprowadzona do poddania się innej czynności seksualnej. W świetle utrwalonej judykatury inna czynność seksualna, o której mowa w art. 197 § 2 k.k., to wszelkie zachowanie o seksualnym wyrazie i intencji, nie będące obcowaniem płciowym, polegające na kontakcie cielesnym sprawcy z pokrzywdzonym lub przynajmniej na cielesnym i mającym charakter seksualny zaangażowaniu ofiary (zob. uchwała SN z dnia 19 maja 1999 r., I KZP 17/99, OSNKW 1999, z. 7-8, poz. 37). Wbrew odmiennemu pogładowi obrońcy „seksualne zaangażowanie ofiary” to nic innego aniżeli uczynienie ciała ofiary przedmiotem zabiegów seksualnych ze strony sprawcy. W żadnym wypadku wykładnia ta nie wskazuje na jakikolwiek element podmiotowego zaangażowania ofiary.

3. Zarzuty obrazy przepisów art. 424, 410 k.p.k. oraz art. 12 k.p.k. są bezpodstawne. W sytuacji, gdy sąd *meriti* dał wiarę zeznaniom pokrzywdzonej w określonej wersji, natomiast odmówił wiarygodności zeznaniom odmiennym, nie sposób stwierdzić, że doszło do pominięcia treści zeznań, jak to zarzuca apelacja. Wbrew odmiennym wywodom apelacji nie doszło do obrazy art. 12 k.p.k.

Pokrzywdzona J. K. w toku postępowania przygotowawczego została pouczona o uprawnieniach i obowiązkach pokrzywdzonego (k. 210), złożyła wniosek o ściganie (k. 209 – „żądam ścigania karnego za opisane wyżej zdarzenia wobec mojej osoby”). Oczywiście jest, że wniosek pokrzywdzonego dotyczy czynu, nie zaś kwalifikacji prawnej. W toku postępowania w sprawie obowiązywał przepis

art. 12 k.p.k. w brzmieniu wyłączającym dopuszczalność cofnięcia wniosku o ściganie przestępstwa z art. 197 k.k. Nieuprawnione są zatem wywody apelacji dotyczące skuteczności cofnięcia przez J. K. wniosku o ściganie pismem z dnia 10 stycznia 2005 r. oraz trafności decyzji Prokuratora w tym przedmiocie.

4. Zarzut błędu w ustaleniach faktycznych w istocie odnosi się do etapu postępowania przygotowawczego, przyjętej taktyki śledczej. Argumentacja apelacji nie dotyczy kwestii merytorycznych, konkretnych ustaleń, ocen poszczególnych dowodów, ma natomiast charakter wyłącznie polemiczny, eksponuje okoliczności wynikające z linii obrony przyjętej przez oskarżonego.

Z tych wszystkich względów w pozostałym zakresie zaskarżony wyrok utrzymano w mocy.

kc